Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Arhim. Hierotheos Vlachos

PREDICI LA MARILE SĂRBĂTORI

Traducere de Daniela Filioreanu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului

Editura Cartea Ortodoxă
EDITURA EGUMENITA

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cuprins

INTRODUCERE 5

A. CELE DOUĂSPREZECE PRAZNICE ÎMPĂRĂTEŞTI 11

I. BUNAVESTIRE 11

1. Ce înseamnă bunavestire 12
2. Îndumnezeirea Maicii Domnului 13
3. Născătoarea de Dumnezeu şi păcatul strămoşesc 14
4. Supunerea şi libertatea Născătoarei de Dumnezeu 16
5. Zămislirea Cuvântului s-a făcut prin creare 18
6. Îndumnezeirea firii omeneşti prin întrupare 19
7. Purtarea în pântece după fire şi peste fire 20
8. Zămislirea fără plăcere, purtarea în pântece fără greutate şi naşterea fără dureri 21
9. Născătoarea de Dumnezeu, chipul veacului ce va să fie 22
10. Participarea fiecăruia dintre noi la Bunavestire 23

II. NAŞTEREA LUI HRISTOS 26

1. Eveniment istoric şi taină 26
2. Întruparea Fiului lui Dumnezeu a fost proorocită în Vechiul Testament 27
3. Închinarea păstorilor 28
4. Imnul îngerilor 29
5. Închinarea Magilor 30
6. Reînnoirea zidirii 31
7. Numirile Fiul lui Dumnezeu şi Hristos 32
8. Cele două naşteri ale lui Hristos 33
9. De ce S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu şi nu celelalte Persoane ale Sfintei Treimi 35
10. Scopul întrupării, îndumnezeirea omului 37
11. Întruparea şi chenoza 38
12. Patimile fireşti şi nepăcătoase la Hristos 39
13. Cele două firi ale lui Hristos lucrează fără schimbare, fără amestecare şi fără despărțire 41
14. Termenii fire compusă şi ipostas compus 44
15. Participarea fiecăruia dintre noi la praznicul Naşterii lui Hristos 46

III. TĂIEREA ÎMPREJUR A LUI HRISTOS 49

1. Tăiere împrejur şi prepuț 49

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

2. Înțelesul adânc al tăierii împrejur iudaice 50
3. Tăierea împrejur a lui Hristos 51
4. De ce S-a tăiat Hristos împrejur 52
5. Cum a abordat vechea Biserică tăierea împrejur după trup 54
6. Sfântul Apostol Pavel despre tăierea împrejur 55
7. Îndreptarea şi faptele legii 56
8. Botezul ca tăiere împrejur a Noului Testament 58
IV. ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI 60
1. Porunca din Vechiul Testament pentru curățire şi ceremonia închinării 60
2. Hristos şi Maica Domnului nu aveau nevoie de curățire 62
3. Hristos este întâi născut 63
4. Hristos ca prunc şi ca Dumnezeu de dinainte de veac 64
5. Jertfele pentru ceremonie 66
6. Dreptul şi evlaviosul Simeon 67
7. Proorocița Ana 69
8. Căsătorie şi feciorie 70
9. Cărbunele aprins din brațele lui Simeon 71
10. Acum slobozeşte 72
11. Hristos, semn care stârneşte împotriviri 74
12. Suferința Preasfintei Născătoare de Dumnezeu 75
13. Slujba creştină la patruzeci de zile de la naştere 77
V. BOBOTEAZA 79
1. Viața de copil a lui Hristos 79
2. Creşterea lui Hristos în vârstă şi în înțelepciune 81
3. Teofanie, Epifanie 83
4. Sfântul Ioan Botezătorul 83
5. Diferitele feluri de botez 85
6. De ce S-a botezat Hristos 86
7. Rezidirea neamului omenesc 87
8. Râul Iordan şi Marea Moartă 88
9. Arătarea Dumnezeului Treimic 89
10. Fiul iubit întru Care a binevoit Tatăl 90
11. Fiul este strălucirea Tatălui 91
12. Arătarea Duhului Sfânt ca un porumbel 92
13. Vederea de Dumnezeu a Sfântului Ioan Botezătorul 93
14. Botezul creştin 95
15. Energiile Botezului 96
16. Botezul şi viața duhovnicească 97
VI. ÎNȚELEPCIUNEA LUI DUMNEZEU 100
1. Înjumătățirea Cincizecimii şi sărbătoarea Corturilor 101

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

2. Hristos la Ierusalim în timpul sărbătorii Corturilor *103*
3. Hristos este apa şi izvorul viu *105*
4. Hristos este lumina lumii *107*
5. Teoriile sofiologiei contemporane *108*
6. Înțelepciunea lui Dumnezeu în Sfânta Scriptură *109*
7. Spusele Sfinților Părinți despre Înțelepciunea lui Dumnezeu *111*
8. Energia cuvântului lui Dumnezeu *112*
9. Însemnătatea poruncilor lui Dumnezeu *115*
10. Legătura dintre învățătură şi minuni *116*
11. Însemnătatea teologică a minunilor *119*
12. Semnificația numirilor lui Hristos *121*
13. Marea valoare a numelui de creştin *122*
VII. Schimbarea la Față a lui Hristos 126
1. Există multe schimbări la față *127*
2. Ce înseamnă Schimbare la Față *128*
3. Muntele Tabor şi cei doi sori *130*
4. Lumina lui Hristos este slava Dumnezeirii *131*
5. Împărăția lui Dumnezeu *133*
6. Hristos a arătat care este prototipul zidirii omului *135*
7. Lumină zidită şi nezidită *136*
8. Lumina nezidită descrisă pe trupul lui Hristos, întunericul de deasupra luminii *138*
9. Arătarea Dumnezeului Treimic *139*
10. Moise şi Ilie pe Tabor *142*
11. De ce şi-au făcut apariția aceşti doi profeți *143*
12. Cei trei ucenici pe Tabor *145*
13. Hristos este centrul Sfintei Scripturi *147*
14. Trupul lui Hristos este asemenea lui Dumnezeu *148*
15. Împărtăşire diferită din slava lui Dumnezeu *149*
16. Ce este Biserica şi care este scopul ei *150*
17. Participarea fiecăruia dintre noi la îndumnezeire *151*
VIII. Învierea lui Lazăr şi intrarea Domnului în Ierusalim 154
1. Învierea lui Lazăr, preînchipuire a învierii de obşte *155*
2. Prietenii lui Hristos şi moartea *156*
3. Cele două firi ale lui Hristos în legătură cu moartea şi cu învierea lui Lazăr *157*
4. De ce învierea lui Lazăr a avut loc la patru zile de la moartea acestuia *161*
5. Învierea lui Lazăr *162*
6. Gândul mort al omului şi învierea lui *164*
7. Betania – Ierusalim, Betleem – Betania *166*

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

8. Intrarea lui Hristos în Ierusalim cu smerenie *167*
9. Semnificația mânzului și a asinei *169*
10. Dobitoacele raționale ale lui Dumnezeu *171*
11. Veșmintele Apostolilor *173*
12. Ovațiile poporului și „osana întru cei de sus, binecuvântat este Cel ce vine...” *174*
13. Imnul copiilor *177*
14. Semnificația ramurilor de finic *178*
15. Adevărata sărbătorire *180*
IX. Patimile și Răstignirea lui Hristos 182
1. Evenimente istorice și taină *183*
2. De ce Hristos a pătimit de bunăvoie *183*
3. Vindecarea părții muritoare și supuse pătimirii din firea omenească ... *185*
4. Patimile și Răstignirea, expresie a iubirii lui Dumnezeu *186*
5. Tristețea și frica lui Hristos înaintea Patimilor *188*
6. Rugăciunea din grădina Ghetsimani *189*
7. Cele două firi ale lui Hristos în timpul Patimilor *191*
8. Prin diferitele chipuri ale Patimilor Sale, Hristos a vindecat patimile omului *192*
9. Golgota și crucile *195*
10. Crucea lui Hristos, semn al biruinței și al slavei *196*
11. Taina împăcării *197*
12. Primul cuvânt al lui Hristos de pe Cruce, rugăciune către Tatăl pentru cei care Îl răstigneau *199*
13. Cel de-al doilea cuvânt, legat de Maica Sa *200*
14. Cel de-al treilea cuvânt, încredințarea tâlharului despre mântuirea sa *201*
15. Cel de-a patrulea cuvânt, rugăciune către Tatăl *203*
16. Cel de-al cincilea cuvânt despre sete *204*
17. Cel de-al șaselea cuvânt despre moartea Sa *205*
18. Cel de-al șaptelea cuvânt, atunci când, cu glas mare, Și-a dat duhul *205*
19. Despărțire a sufletului de trup, dar Dumnezeire nedespărțită *207*
20 Trupul nu se descompune în mormânt *208*
21. Înțelesul adânc al coastei împunse *209*
22. Coborârea de pe Cruce și înmormântarea lui Hristos *211*
23. Mirele Bisericii *213*
24. Împărtășirea din taina Răstignirii *214*
X. Învierea lui Hristos 217
1. De ce Învierea lui Hristos este reprezentată în icoane în chipul pogorârii la Iad *218*
2. Ce este Iadul *219*

Respect pentru oameni și cărți

3. Învățătura Bisericii despre pogorârea la Iad a lui Hristos 221
4. De ce S-a pogorât Hristos la Iad 223
5. Cum L-a recunoscut Iadul pe Hristos şi cine s-a mântuit 224
6. Însemnătatea Sâmbetei Mari 226
7. Ridicarea din morți a lui Hristos după trei zile 228
8. Însemnătatea duminicii 230
9. Hristos, ca Dumnezeu, S-a înviat pe Sine Însuşi 232
10. De ce Hristos nu S-a arătat tuturor după Înviere 233
11. Cele unsprezece apariții ale lui Hristos după Înviere 234
12. Arătarea lui Hristos către mironosițe 236
13. Arătarea lui Hristos către Maica Domnului 237
14. Arătarea lui Hristos către ucenici şi darul Duhului Sfânt 238
15. Hristos înviat din morți şi Apostolul Toma 240
16. Arătarea lui Hristos pe Marea Tiberiadei 241
17. Cum se tâlcuieşte primirea hranei de către Hristos înviat din morți ... 242
18. Trupul înviat al lui Hristos 244
19. Învierea lui Hristos a folosit şi îngerilor 245
20. Înțelesul Paştelui 246
21. Paştele legii, Paştele sfântului har şi Paştele veacului ce va să fie 248
22. Împărtăşirea fiecăruia dintre noi din taina Învierii 249
XI. ÎNĂLȚAREA DOMNULUI 252
1. Înălțarea lui Hristos în Sfânta Scriptură 253
2. De ce S-a înălțat după patruzeci de zile 254
3. Însemnătatea Înălțării lui Hristos față de alte praznice împărăteşti 255
4. Înălțarea este sărbătoarea aşezării firii omeneşti pe tronul lui Dumnezeu 258
5. Hristos este singurul care S-a suit la Ceruri 259
6. Hristos S-a înălțat cu trupul 261
7. Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare 263
8. Se urca la ceruri binecuvântându-i pe ucenici 263
9. Ucenicii stăteau cu privirea ațintită spre cer şi au fost încredințați de venirea din nou a lui Hristos 265
10. Lumea îngerilor în timpul Înălțării lui Hristos 267
11. Ridicați porțile voastre... 269
12. Mirarea îngerilor 271
13. Hristos oferă Tatălui oaia rătăcită 273
14. Făgăduința lui Hristos despre trimiterea darului Duhului Sfânt ... 274
15. Împărtăşirea fiecăruia dintre noi din Înălțarea lui Hristos 276
16. Condițiile împărtăşirii din harul sărbătorii Înălțării 277
XII CINCIZECIMEA 280
1. Cincizecimea creştină şi iudaică 281

Respect pentru oameni și cărți

2. Cincizecimea, sărbătoare a Sfintei Treimi *283*
3. Lucrarea lui Hristos şi a Duhului Sfânt este comună *285*
4. Cei doi Mângâietori *286*
5. Sfântul Duh Îl revelează profeților pe Cuvântul neîntrupat *288*
6. Lucrarea Duhului Sfânt în Noul Testament *289*
7. Duhul Sfânt şi Biserica *291*
8. Ce înseamnă pogorârea Duhului Sfânt din ziua Cincizecimii *292*
9. Prezența Sa ca o suflare de vânt ce vine repede *294*
10. Înțelesul teologic al limbilor de foc *295*
11. Îmbrăcarea ucenicilor de către Duhul Sfânt *297*
12. Beția trează *298*
13. Prin Duhul Sfânt, Îl cunoaştem pe Hristos şi ajungem la Tatăl *300*
14. Energiile Duhului Sfânt şi harismele pe care le dă membrilor Bisericii *301*

B. TEME HRISTOLOGICE 307

I. PRAZNICUL CU TOTUL STRĂIN 307
a) Taina chenozei *308*
b) Zămislirea lui Hristos în pântecele Născătoarei de Dumnezeu *309*
c) Mântuire – Rezidire *313*
d) Taina Născătoarei de Dumnezeu *315*

II. ÎNTRUPAREA LUI DUMNEZEU CUVÂNTUL ÎN ÎNVĂȚĂTURA SFÂNTULUI ATANASIE CEL MARE 317
a) Întruparea – expresie a iubirii de oameni a lui Dumnezeu *318*
b) Transformarea trupului stricăcios şi muritor *319*
c) Reînnoirea omului de către Hristos, Care este prototipul zidirii sale *321*
d) Taina întrupării *323*

III. LIPSA DE DEPENDENȚĂ A SFINTEI ÎNTRUPĂRI DE CĂDEREA ÎN PĂCAT 325
a) Poziția generală a Părinților Bisericii *325*
b) Poziția Sfântului Nicodim Aghioritul față de legătura dintre întrupare şi căderea în păcat *327*
c) Sfânta iconomie ca voie anterioară a lui Dumnezeu *329*
d) Concluzii *333*

IV. POMUL CUNOŞTINȚEI ŞI POMUL VIEȚII 335
a) Cei doi pomi din Raiul începuturilor *335*
b) Tâlcuirea patristică în legătură cu cei doi pomi *337*
c) Dumnezeul-Om Hristos – pomul vieții *338*
d) Pomul vieții în Apocalipsă *339*
f) Pomul de Crăciun *341*

V. MIELUL LUI DUMNEZEU 343
a) Caracterul Apocalipsei *343*

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

b) Hristos ca Miel înjunghiat înconjurat de slavă *346*
c) Doxologia Mielului *352*
d) Fiară şi Miel *357*
MIC DICȚIONAR DE TERMENI RELIGIOŞI PROVENIȚI DIN LIMBA GREACĂ 361

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

A. Cele douăsprezece praznice împărăteşti

I
Bunavestire

Sărbătoarea Buneivestiri a Maicii Domnului este un praznic împărătesc şi, în acelaşi timp, o sărbătoare a Născătoarei de Dumnezeu. Este praznic împărătesc pentru că se referă la Împăratul Hristos, Care a fost zămislit în pântecele Preacuratei Fecioare, şi este sărbătoare a Maicii Domnului, pentru că se referă la acea persoană care a participat la zămislirea şi la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, adică la Preasfânta Născătoare de Dumnezeu.

Maica Domnului are o mare valoare şi un loc important în Biserică tocmai pentru că ea a fost aceea pe care au aşteptat-o toate generațiile şi care a dat lui Dumnezeu Cuvântul fire omenească. De aceea, persoana Născătoarei de Dumnezeu este strâns legată de Persoana lui Hristos, iar vrednicia Preasfintei Fecioare Maria nu se datorează numai virtuților ei, ci mai ales rodului pântecelui ei. Prin urmare, cultul Maicii Domnului este indisolubil legat de hristologie. Atunci când vorbim despre Hristos nu putem separa Persoana Acestuia de cea de la care El a luat trup, iar când vorbim despre Născătoarea de Dumnezeu, ne referim în acelaşi timp şi la Hristos, deoarece harul şi vrednicia ei izvorăsc de la Fiul său. Acest lucru reiese cu claritate din acatistele în care este preamărită Maica Domnului: „Bucură-te că eşti scaun Împăratului, bucură-te că porți pe Cel ce pe toate le poartă".

Legătura dintre cultul lui Hristos şi cel al Maicii Domnului se vădeşte şi din viețuirea sfinților. Un semn distinctiv al sfinților, care sunt adevărate mădulare ale Trupului lui Hristos, este acela că o

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

iubesc cu toţii pe Maica Domnului. Este cu neputinţă să existe un sfânt care să nu o iubească.

1

Bunavestire a Maicii Domnului este începutul tuturor praznicelor împărăteşti. Într-un tropar al sărbătorii se spune: „taina cea din veac şi începutul mântuirii noastre astăzi se arată..." Bunavestire se referă la momentul în care Arhanghelul Gavriil – acel înger de care se leagă toate evenimentele referitoare la întruparea lui Hristos – a intrat cu poruncă dumnezeiască la Preacurata Fecioară şi i-a spus că a sosit timpul întrupării lui Dumnezeu Cuvântul şi că ea avea să fie Maica Sa (Luca 1, 26-38).

Cuvântul *bunavestire*[4] este alcătuit din două elemente: *buna*[5] şi *vestire*[6], şi înseamnă veste bună, vestire bună. Bunavestire este înştiinţarea, venită prin gura Arhanghelului, referitoare la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul pentru mântuirea omului, care reprezintă, în fond, împlinirea făgăduinţei date de Dumnezeu după căderea lui Adam şi a Evei (Facerea 3, 15), făgăduinţă care se mai numeşte şi protoevanghelie. De aceea, înştiinţarea legată de întruparea lui Dumnezeu Cuvântul este cea mai importantă vestire din istorie.

După cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, pentru Dumnezeu, Bunavestire este un drept, iar pentru oameni, ea este o rugăciune care se împlineşte prin întruparea Cuvântului. În paralel, Bunavestire este şi împăcarea oamenilor cu Tatăl, care dă ca plată nenăscuta îndumnezeire acelora care ascultă de Hristos. Îndumnezeirea se numeşte nenăscută pentru că ea nu se naşte, ci este revelată celor vrednici de ea. Prin urmare, îndumnezeirea ce se oferă prin înomenirea lui Hristos nu este naştere, ci vădire a strălucirii enipostatice către cei ce sunt vrednici de această descoperire.

[4] În limba greacă: *evanghelismos* (ευαγγελισμός).
[5] În limba greacă: *en* (ευ).
[6] În limba greacă: *anghelia* (αγγελία).

Vestea bună, evanghelia[7], bunavestire, este îndreptarea faptelor care s-au petrecut la începutul creaţiei omului, în Raiul fizic numit Eden. Odinioară, prin femeie, a început căderea, cu toate consecinţele sale, iar acum, tot prin femeie, a început tot binele. Astfel, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu este noua Evă. Atunci era Raiul fizic, acum este Biserica; atunci era Adam, acum este Hristos; atunci Eva, acum Maria; atunci şarpele, acum Gavriil; atunci s-a auzit şoapta ademenitoare a diavolului – şarpe, acum îngerul îi strigă Mariei „bucură-te" (Cuviosul Iosif Vrienios). În acest fel, greşeala lui Adam şi a Evei a fost îndreptată.

2

Arhanghelul Gavriil i-a spus Fecioarei Maria că este *plină de har*, zicându-i: *Bucură-te, ceea eşti plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei* (Luca 1, 28). Aşadar, Preacurata Fecioară este numită *plină de har* şi i se spune că este *binecuvântată*, deoarece Dumnezeu este cu ea.

Potrivit afirmaţiilor Sfântului Grigorie Palama şi ale altor Sfinţi Părinţi, Preasfânta Fecioară a primit harul înainte de ziua Buneivestiri. Prin şederea ei în sfânta sfintelor din templu, a ajuns la sfânta sfintelor vieţii duhovniceşti, adică la îndumnezeire. Dacă intrarea în templu era destinată prozeliţilor, iar partea principală a acestuia, preoţilor, sfânta sfintelor era rezervată arhiereilor. Preasfânta Fecioară intrase până în sfânta sfintelor, semn că ajunsese la îndumnezeire. Este cunoscut faptul că, la începutul erei creştine, pronaosul era destinat catehumenilor şi celor necurăţiţi, naosul, celor iluminaţi, adică membrilor Bisericii, iar sfânta sfintelor, celor care ajungeau la îndumnezeire.

Aşadar, Fecioara Preacurată ajunsese la îndumnezeire încă dinainte de a primi vizita Arhanghelului. Pentru a urca pe această treaptă duhovnicească, ea s-a folosit de o metodă aparte de

[7] În limba greacă: *Evanghelio* (Ευαγγέλιο). În limba greacă, cuvântul *Evanghelie* înseamnă de fapt *veste bună*, având aceeaşi structură etimologică cu *evanghelismos*. Vezi notele anterioare.

cunoaştere a lui Dumnezeu[8] şi de comuniune cu Dumnezeu[9], după cum tâlcuieşte în chip minunat şi inspirat de Dumnezeu Sfântul Grigorie Palama. Este vorba despre isihie[10], adică despre calea isihastă. Preacurata Fecioară a înţeles că nimeni nu poate să ajungă la Dumnezeu prin raţiune, prin simţire, prin închipuire sau prin slava lumească, ci numai prin isihia noetică[11]. Aşadar, ea a omorât toate pornirile sufletului provenite din simţire şi, prin rugăciunea minţii, şi-a curăţit gândurile. În acest fel, a ajuns la iluminare şi la îndumnezeire, şi tocmai de aceea s-a învrednicit să devină Maica lui Hristos, adică să dea trupul ei lui Hristos. Aşadar, ea nu a avut numai virtuţi, ci primise şi harul îndumnezeitor al Creatorului.

Spre deosebire de ceilalţi oameni, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu a avut plinirea harului lui Dumnezeu. Fiind Dumnezeu Cuvântul, Hristos avea plinătatea harului, iar Maica Domnului a luat plinirea harului din plinătatea harului Fiului său. Aşadar, ea este mai jos decât Hristos, deoarece Hristos avea harul prin firea Sa, în vreme ce Preasfânta Născătoare de Dumnezeu a primit harul prin împărtăşire. Faţă de oameni, însă, ea este mai presus.

Maica Domnului a avut plinirea harului din plinătatea harului Fiului ei, înainte de zămislire, în timpul zămislirii şi după zămislire. Înainte de zămislire, plinirea harului era desăvârşită, în timpul zămislirii a fost pe o treaptă superioară a desăvârşirii, iar după zămislire, a fost la măsura desăvârşirii absolute (Sfântul Nicodim Aghioritul). În felul acesta, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu a fost fecioară atât trupeşte, cât şi sufleteşte. Fecioria ei trupească este superioară şi mai desăvârşită decât fecioria duhovnicească a sfinţilor, la care se ajunge prin darul Preasfântului Duh.

3

Nici un om nu se naşte izbăvit de păcatul originar. Căderea lui Adam şi a Evei şi consecinţele acestei căderi au fost transmise întregului neam omenesc. Firesc a fost ca nici Preasfânta Născătoare

[8] În limba greacă: *theognosia* (θεογνωσία).
[9] În limba greacă: *theokinonia* (θεοκοινωνία).
[10] Adică *linişte*.
[11] Adică *liniştirea minţii*.

de Dumnezeu să nu fie izbăvită de păcatul strămoşesc. Cuvântul Apostolului Pavel este categoric în acest sens: *toţi au păcătuit şi sunt lipsiţi de slava lui Dumnezeu* (Rom. 3, 23). Din acest pasaj apostolic reiese că păcatul înseamnă lipsirea de slava lui Dumnezeu, precum şi faptul că nimeni nu este izbăvit de păcat. Prin urmare, şi Maica Domnului s-a născut cu păcatul strămoşesc. Atunci, care a fost momentul izbăvirii ei? Pentru a răspunde la această întrebare trebuie să ne eliberăm de orice concepţie scolastică.

Încă de la început, trebuie să spunem că păcatul originar a însemnat lipsirea de slava lui Dumnezeu, înstrăinarea de Creator şi pierderea comuniunii cu El. Păcatul a avut însă şi consecinţe trupeşti, fiindcă în trupul lui Adam şi al Evei au intrat stricăciunea şi moartea. Atunci când în Tradiţia ortodoxă se vorbeşte despre moştenirea păcatului strămoşesc, prin aceasta nu se înţelege moştenirea vinei păcatului originar, ci mai ales moştenirea consecinţelor acestuia, care sunt stricăciunea şi moartea. După cum, atunci când se îmbolnăveşte rădăcina plantei, se îmbolnăvesc şi crengile şi frunzele, la fel s-a petrecut şi în cazul căderii lui Adam, pentru că a slăbit întregul neam omenesc. Stricăciunea şi moartea pe care omul le moşteneşte formează climatul favorabil cultivării patimilor, iar prin acestea gândul omului se tulbură.

Tocmai din acest motiv, faptul că Hristos a luat trup muritor şi supus patimii, dar fără de păcat, a contribuit la îndreptarea consecinţelor păcatului lui Adam. Îndumnezeirea şi iluminarea au existat şi în Vechiul Testament, dar nu şi sfărâmarea morţii; tocmai de aceea, profeţii văzători de Dumnezeu mergeau în iad. Însă, prin întruparea lui Hristos şi prin Învierea Sa, moartea a fost omorâtă şi firea omenească s-a îndumnezeit. Drept urmare, fiecare om poate acum să ajungă la îndumnezeire. Fiindcă, prin sfântul Botez, devenim mădulare ale Trupului îndumnezeit şi înviat al lui Hristos, spunem că prin Botez omul se izbăveşte de păcatul strămoşesc.

Dacă aplicăm toate acestea în cazul Născătoarei de Dumnezeu, putem să înţelegem mai bine legătura pe care ea a avut-o cu păcatul originar şi felul în care s-a izbăvit de acesta. Preacurata Fecioară Maria s-a născut cu păcatul originar, având în trupul ei toate urmările stricăciunii şi ale morţii, însă a ajuns la îndumnezeire şi a intrat în sfânta sfintelor. Dar această îndumnezeire nu era suficientă pentru izbăvirea de consecinţele păcatului originar, care sunt

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

stricăciunea şi moartea, tocmai pentru că firea dumnezeiască nu fusese încă unită cu cea omenească în ipostasul Cuvântului. Însă, în clipa în care, prin puterea Duhului Sfânt, firea dumnezeiască s-a unit cu cea omenească în pântecele Născătoarei de Dumnezeu, Preacurata Fecioară a fost prima care a gustat din izbăvirea de păcatul originar despre care am vorbit, ca şi din izbăvirea de consecinţele acestui păcat. De altfel, în acest mod s-a săvârşit ceea ce nu reuşiseră să facă Adam şi Eva prin strădania lor liberă şi personală. De aceea, în clipa Buneivestiri, Maica Domnului a ajuns la o măsură mai înaltă decât aceea la care se aflau Adam şi Eva înainte de cădere. Ea s-a învrednicit să guste scopul final al creaţiei, după cum vom vedea din alte analize.

De aceea, pentru Maica Domnului nu a mai fost nevoie să aibă loc Cincizecimea şi nici ca ea să se boteze. Ceea ce Apostolii au trăit în ziua Cincizecimii, când s-au făcut mădulare ale Trupului lui Hristos, prin Duhul Sfânt, şi ceea ce s-a petrecut cu noi toţi prin taina Botezului, pentru Preacurata Născătoare de Dumnezeu a avut loc în ceasul Buneivestiri. În acea zi, ea s-a izbăvit de păcatul strămoşesc, dar nu în sensul că s-a izbăvit de vină, ci în acela că a dobândit îndumnezeirea sufletului şi a trupului, datorită unirii ei cu Hristos.

Din această perspectivă trebuie înţeles şi cuvântul Sfântului Ioan Damaschin, care spune că, în ziua Buneivestiri, Maica Domnului a luat Duh Sfânt, Care a curăţit-o şi i-a dat puterea de a primi Dumnezeirea Cuvântului şi, în acelaşi timp, de a naşte. Cu alte cuvinte, Preacurata Fecioară Maria a primit de la Sfântul Duh harul curăţitor, primitor şi născător al lui Dumnezeu Cuvântul ca om.

4

Răspunsul Preacuratei Fecioare la vestea Arhanghelului că se va învrednici să-L nască pe Hristos este grăitor: *Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău* (Luca 1, 38). Din aceste cuvinte, vedem supunerea Maicii Domnului faţă de cuvintele Arhanghelului, dar şi ascultarea ei de Dumnezeu, într-o situaţie nemaiauzită şi greu de acceptat pentru logica omenească. Aşadar, ea şi-a supus raţiunea voii lui Dumnezeu.

Unii spun că, în acea clipă, toţi dreptii Vechiului Testament, ca şi întreaga omenire, aşteptau cu sufletul la gură să audă răspunsul Fecioarei Maria, temându-se ca nu cumva ea să refuze supunerea faţă de voia lui Dumnezeu. Ei zic că, datorită libertăţii sale, omul poate să spună *da* sau *nu* de fiecare dată când se află într-o asemenea dilemă, după cum s-a întâmplat odată cu Adam şi Eva. Prin urmare, la fel s-ar fi putut petrece şi în cazul Fecioarei Maria. Adevărul este însă acela că ea nu putea să refuze, dar nu pentru că nu avea libertate, ci pentru că avea adevărata libertate.

Sfântul Ioan Damaschin face distincţie între voirea naturală şi cea gnomică. Voirea omului este gnomică atunci când îi sunt caracteristice necunoaşterea anumitor lucruri, îndoiala şi, în fine, neputinţa de a alege, care corespunde acţiunii şovăielnice. În schimb, voirea este naturală atunci când omul acţionează în chip natural, fără şovăieli şi fără necunoaştere, spre împlinirea adevărului.

Aşadar, voirea naturală este legată de *vreau*, pe când voirea gnomică, de *cum vreau*, aceasta din urmă fiind caracterizată de îndoieli şi de şovăieli. Prin urmare, voirea naturală reprezintă perfecţiunea naturii, în timp ce voirea gnomică reprezintă imperfecţiunea, deoarece aparţine unui om care nu are cunoştinţa adevărului şi care nu este sigur de ceea ce trebuie să hotărască.

Chiar dacă, prin alcătuirea din două firi, Hristos a avut două voiri, adică voire omenească şi voire dumnezeiască, din perspectiva analizei noastre, voirea Sa era naturală, şi nicidecum gnomică. Pentru că era Dumnezeu, El a cunoscut în permanenţă voia lui Dumnezeu Tatăl şi niciodată nu au existat în El şovăire şi îndoială. Prin har, acest lucru este trăit şi de sfinţi, dar mai ales de Maica Domnului, căreia îi era imposibil să refuze supunerea faţă de voia lui Dumnezeu şi să respingă astfel întruparea, pentru că ajunsese la îndumnezeire. Ea a avut libertate absolută şi, tocmai de aceea, libertatea ei se manifesta întotdeauna conform naturii, nu împotriva ei. Fiindcă noi nu am ajuns la îndumnezeire, libertatea noastră este imperfectă, iar voirea este gnomică şi, de aceea, acţiunile noastre sunt şovăielnice. Întrebarea ei *Cum va fi aceasta de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?* (Luca 1, 34) arată smerenia şi slăbiciunea fiinţei omeneşti, dar şi paradoxul situaţiei, pentru că în Vechiul Testament mai existaseră zămisliri minunate, dar nu fără sămânţă.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

5

În ziua Buneivestiri, a avut loc zămislirea directă a lui Hristos, prin puterea şi prin lucrarea Duhului Sfânt. Într-un imn închinat Maicii Domnului, se cântă: „Îngerul zicând ție Fecioară: bucură-te, împreună cu glasul S-a întrupat Stăpânul tuturor". Aceasta înseamnă că nu au trecut mai multe ore sau zile până să aibă loc zămislirea, pentru că ea s-a făcut exact în acel moment.

Arhanghelul Gavriil i-a spus lui Iosif, care era logodnicul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu: *Nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt* (Matei 1, 20). Aşadar, Preacurata Fecioară L-a născut pe Hristos ca om, dar zămislirea s-a făcut de la Sfântul Duh.

Tâlcuind această frază, dar mai ales „s-a zămislit de la Duhul Sfânt", Sfântul Vasile cel Mare spune că proveniența oricărui lucru din altul se redă prin trei sintagme: prima este *prin creație*, după cum toată zidirea a fost creată de Dumnezeu prin puterea Sa, cea de-a doua este *prin naştere*, după cum Fiul S-a născut înainte de veci din Tatăl, iar a treia sintagmă este *după natură*, aşa cum energia iese din orice lucru, ca de exemplu, strălucirea din soare şi, în general, energia din sursa de energie. În cazul zămislirii lui Hristos, exprimarea potrivită este că Hristos a fost zămislit cu puterea Sfântului Duh, prin creație, nu prin naştere sau după natură.

La rândul său, Sfântul Ioan Damaschin învață că Fiul lui Dumnezeu Şi-a făcut Sieşi, din sângiuirile curate şi nevinovate ale Născătoarei de Dumnezeu, trup însuflețit cu suflet rațional şi cugetător, nu prin sămânță, ci prin creație, de la Duhul Sfânt.

Desigur, atunci când vorbim despre zămislirea lui Hristos în pântecele Născătoarei de Dumnezeu, prin puterea şi prin harul creator al Duhului Sfânt, nu trebuie să izolăm Duhul Sfânt de Treime. Din învățătura patristică, se cunoaşte faptul că harul Dumnezeului Treimic este comun. Zidirea şi rezidirea omului şi a lumii s-au făcut şi se fac prin harul comun al Dumnezeului Treimic. Prin urmare, trupul împărătesc al lui Hristos nu a fost creat numai de Sfântul Duh, ci şi de Tatăl şi de Fiul Însuşi, adică de întreaga Sfântă Treime. Modalitatea în

care s-a împlinit acest adevăr este următoarea: Tatăl a binevoit întruparea Fiului Său, Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu Şi-a autocreat întruparea, iar Duhul Sfânt a dus-o la împlinire.

Zămislirea lui Hristos în pântecele Născătoarei de Dumnezeu nu s-a făcut cu zgomot şi cu tulburare, ci în liniște şi în taină. Nimeni dintre îngeri sau dintre oameni nu a putut să înțeleagă lucrurile mari care s-au săvârşit în acel ceas. Grăitorul de Dumnezeu David a profețit acest eveniment, spunând: *Pogorî-se-va ca ploaia pe lână şi ca picăturile ce cad pe pământ* (Ps. 71, 6). Zămislirea lui Hristos s-a făcut fără zgomot şi fără să pricinuiască vreo stricăciune fecioriei Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, aşa cum ploaia cade pe lână fără să provoace zgomot sau stricăciune. De aceea, Maica Domnului a fost şi a rămas Fecioară atât înainte de naştere şi în naştere, cât şi după naştere. Sunt cele trei stele pe care iconarul le aşează pe fruntea şi pe cei doi umeri ai Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

6

Unirea firii dumnezeieşti cu cea omenească în ipostasul Cuvântului, în pântecele Născătoarei de Dumnezeu, este începutul îndumnezeirii directe a firii omeneşti. Cu alte cuvinte, îndumnezeirea firii omeneşti există din prima clipă în care firea dumnezeiască s-a unit cu cea omenească. Sfântul Ioan Damaschin afirmă în acest sens: „Dumnezeu Cuvântul nu S-a unit cu un trup care exista mai înainte", lucru care înseamnă că, din momentul zămislirii şi până ca trupul omenesc să se îndumnezeiască, nu a trecut un interval de timp, deoarece îndumnezeirea s-a petrecut imediat, adică în momentul zămislirii.

Consecința acestor fapte este că Preasfânta Fecioară trebuie să fie numită Născătoare de Dumnezeu, pentru că ea nu a născut un om care a avut harul lui Dumnezeu, ci L-a născut cu adevărat pe Dumnezeu, pe Care L-a purtat în pântecele ei timp de nouă luni. De aceea, Preasfânta Fecioară nu este născătoare de Hristos, ci Născătoare de Dumnezeu. Dogma hristologică are consecințe şi asupra dogmei legate de Maica Domnului, fiindcă Preasfânta Fecioară

este Născătoare de Dumnezeu tocmai pentru că de la Duhul Sfânt L-a luat pe Hristos în pântece.

Acest lucru trebuie subliniat deoarece în vechime a avut loc o mare dezbatere teologică în jurul întrebării dacă Preasfânta Fecioară trebuie numită Născătoare de Dumnezeu, întrebare izvorâtă din anumite învățături eretice. Întărirea definitivă a dogmei care spune că Preasfânta Fecioară L-a născut pe Dumnezeu şi că, de îndată, prin asumarea de către Fiul lui Dumnezeu a firii omeneşti, ea s-a îndumnezeit, a avut loc în cadrul celui de-al treilea Sinod Ecumenic. Folosind termeni filosofici şi gândire omenească, ereticul Nestorie a susținut că, fiind om, Preasfânta Fecioară nu putea să Îl nască pe Dumnezeu, iar pruncul care se afla în ea nu era Dumnezeu, ci doar un om. După cum afirma acesta, Dumnezeu a „trecut" pur şi simplu sau a „împreună-trecut" prin Fecioară. Desigur, au existat probleme în teologia lui cu referire la legăturile dintre cele două firi ale lui Hristos. Nestorie credea că trupul lui Hristos era doar o anexă a firii dumnezeieşti. Credea că Cuvântul era Dumnezeu, dar era o anexă a omului şi locuia în el. Cu aceste presupuneri, Nestorie a afirmat că Fecioara Maria nu a fost Născătoare de Dumnezeu, ci numai Născătoare de Hristos.

Adevărul este că Hristos a fost Dumnezeu-Om, adică Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit, şi fiecare fire a Sa acționa în ipostasul Cuvântului „în comuniune cu cealaltă". Vom analiza pe larg această temă atunci când vom vorbi despre naşterea lui Hristos. Aici, însă, trebuie să mai subliniem încă o dată faptul că firea omenească s-a îndumnezeit imediat, prin unirea ei cu firea dumnezeiască în ipostasul Cuvântului, în pântecele Născătoarei de Dumnezeu. Prin urmare, Preacurata Fecioară este şi se numeşte Născătoare de Dumnezeu pentru că L-a născut pe Dumnezeu ca om.

7

Faptul că firea omenească a fost îndumnezeită imediat de firea dumnezeiască a Cuvântului nu a însemnat că trăsăturile firii omeneşti au fost desființate. Acest lucru arată că zămislirea şi purtarea în pântece, ca şi naşterea lui Hristos, s-au petrecut atât suprafiresc cât şi

firesc: suprafiresc, pentru că zămislirea nu s-a făcut cu sămânță, ci prin creație, de la Duhul Sfânt, şi firesc, pentru că purtarea în pântece s-a făcut în modul natural în care se poartă pruncul în pântece.

Este însă nevoie să insistăm asupra unui anumit aspect. În cazul oricărui făt, până în momentul naşterii, există mai multe stadii de dezvoltare. La început, are loc concepția, în continuare, la un anumit interval de timp, se face conturarea membrelor trupului, după care fătul se dezvoltă puțin câte puțin şi, în funcție de gradul său de dezvoltare, urmează mişcarea şi, în sfârşit, la momentul potrivit, el iese din pântecele mamei sale.

În cazul pruncului sfânt, însă, creşterea a fost progresivă, neexistând un interval de timp între concepție şi conturarea membrelor. Sfântul Vasile cel Mare este categoric în acest sens: „Cel purtat în pântece a fost imediat desăvârşit cu trupul, şi nu a luat formă după un timp scurt". Cu alte cuvinte, membrele Trupului Său s-au format imediat, adică El a fost creat om desăvârşit, dar nu S-a aflat de îndată la mărimea vârstei de nouă luni. Chiar dacă trupul Său era conturat încă de la început, El creştea încet-încet.

8

Zămislirea lui Hristos în pântecele Născătoarei de Dumnezeu s-a făcut de către Preasfântul Duh, adică nu a avut loc prin sămânță, ci prin creație, pentru că Hristos trebuia să-Şi asume firea curată pe care a avut-o Adam înainte de păcat. Desigur, pentru a birui stricăciunea şi moartea, Hristos a luat trup supus patimii şi morții, aşa cum acesta a devenit ca urmare a păcatului lui Adam, însă trupul era întru totul curat şi neprihănit, cum fusese înainte de cădere. Aşadar, din punctul de vedere al curăției, trupul lui Hristos era ca acela a lui Adam de dinainte de păcat, iar din punctul de vedere al supunerii față de moarte şi de stricăciune, era trupul de după păcatul lui Adam.

Prin urmare, era nevoie ca zămislirea să se facă de la Duhul Sfânt, pentru că modul prin care se naşte astăzi omul (prin sămânță) este cel care a urmat păcatului. După cum spune Sfântul Grigorie Palama, creşterea trupului până la naştere nu este cu totul în afara păcatului, pentru că, deşi mintea este pusă de Dumnezeu să conducă